

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

Кафедра економіки та митної справи
(найменування кафедри, яка відповідає за дисципліну)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан Олена ВАСИЛЬСВА
«29» 12 2024 року

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 01 ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА
(шифр за відповідною освітньою програмою та назва навчальної дисципліни)

освітня програма (спеціалізація) Маркетинг
(назва освітньої програми (спеціалізації))

спеціальність 075 Маркетинг
(код і найменування спеціальності)

галузь знань 07 Управління та адміністрування
(код і найменування галузі)

ступінь вищої освіти перший (бакалаврський) рівень
(назва ступеня вищої освіти)

програма з дисципліни Основи економічного життя суспільства

(назва навчальної дисципліни)

спеціальності 075 Маркетинг

(код і найменування спеціальності)

освітня програма (спеціалізація) Маркетинг

(назва освітньої програми (спеціалізації))

Розробник (и): Губарь О.В., доцент кафедри економіки та митної справи, к.е.н., доцент, Тетяна КРИГУЛЬСЬКА, доцент кафедри економіки та митної справи, канд. іст. наук, доцент

(вказати авторів, свої звання, наукові ступені та інші звання)

Програма погоджена:

Завідувач кафедри

Андрій СОКОЛОВ

(п'як прізвище)

на якій виконується освітній компонент

15.08. 2024

Гарант освітньої програми

Юлія СОКОЛОВА

(п'як прізвище)

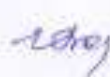
27.08. 2024

Схвалено науково-методичною комісією факультету бізнес-технологій та економіки

(найменування факультету)

Протокол від 29 серпня 2024 року № 2

Голова науково-методичної комісії

Олена ВАСИЛЬСЬКА

(п'як прізвище)

29.08. 2024

1. Опис навчальної дисципліни

Загальна характеристика

Обов'язковий освітній компонент	
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Галузь знань	07 Управління та адміністрування
Спеціальність	075 «Маркетинг»
Обмеження щодо форм навчання	Без обмежень

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів	5	
Модулів	2	-
Змістових модулів	2	-
Семестр	1	1
Загальна кількість годин	150	
з них аудиторних:	60	12
<i>лекції</i>	30	6
<i>практичні</i>	30	6
<i>лабораторні</i>	-	-
<i>семінарські</i>	-	-
з них самостійної роботи:	90	138
Занять на тиждень	4	12
Індивідуальні завдання		
Форма контролю	екзамен	
Курсова робота (проект) (загальний обсяг)	-	

2. Мета навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Основи економічного життя суспільства» є комплексне вивчення генези та сутності економічних явищ і процесів економічного життя суспільства, основ ринкової економіки, ґрунтовне пізнання проблем ефективного використання суспільством обмежених виробничих ресурсів і шляхів досягнення максимальних кінцевих результатів у задоволенні людських потреб, що невпинно зростають; оволодіння основними категоріями і поняттями економічної науки; формування у студентів здатностей: орієнтуватися в економічних теоріях, аналізувати економічну практику суспільства та економічну політику держави, досліджувати процеси ринкової економіки, обґрунтовувати результати економічної діяльності суспільства в умовах ринку, аналізувати проблеми розвитку ринкової економіки на різних рівнях господарювання.

3. Завдання вивчення дисципліни

Основне завдання навчальної дисципліни «Основи економічного життя суспільства» полягає у глибокому засвоєнні основ теорії ринкової економіки, понятійно-категоріального апарату економічної науки, основних законів та закономірностей економіки та оволодінні навичками аналізу та оцінювання сучасної економічної, соціальної, політичної діяльності, дослідженні впливу суспільних інституцій на якість соціально-економічних процесів у сучасному суспільстві.

4. Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни

Пререквізити: опанування освітньої компоненти здійснюється на основі базових суспільствознавчих та історичних знань здобувачів з середньою або середньою спеціальною освітою, які починають здобувати фахову освіту за спеціальностями економічного спрямування.

Постреквізити: у подальшому навчанні компетентності та програмні результати, отримані здобувачами впродовж вивчення дисципліни, конкретизуються та поглиблюються в процесі вивчення дисциплін «Мікроекономіка» (ОК16), «Маркетинг» (ОК17), «Макроекономіка» (ОК30), «Міжнародна економіка» (ОК19), «Основи бізнесу» (ОК35).

5. Характеристика навчальної дисципліни

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен отримати **загальні компетентності:**

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями

ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК11. Здатність працювати в команді

ЗК13.Здатність працювати в міжнародному контексті**Фахові компетентності:**

СК3. Здатність використовувати теоретичні положення маркетингу для інтерпретації та прогнозування явищ і процесів у маркетинговому середовищі

СК4. Здатність проваджувати маркетингову діяльність на основі розуміння сутності та змісту теорії маркетингу і функціональних зв'язків між її складовими

СК5. Здатність коректно застосовувати методи, прийоми та інструменти маркетингу

СК9. Здатність використовувати інструментарій маркетингу в інноваційної діяльності

СК10. Здатність використовувати маркетингові інформаційні системи в ухваленні маркетингових рішень і розробляти рекомендації щодо підвищення їх ефективності.

СК16. Здатність реалізовувати маркетингову діяльність підприємства в контексті цілей сталого розвитку.

Очікувані програмні результати навчання:

Програмні результати навчання	Очікувані результати навчання з дисципліни
РН3. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань у сфері маркетингу.	Виробляти навички володіння аналітичним й методичним інструментарієм зі збору та аналізу економічної інформації щодо вирішення практичних завдань маркетингових досліджень
РН12. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.	Прагнути до систематичного постійного самовдосконалення та набуття навичок самостійного засвоєння необхідних знань. Постійно працювати над виробленням основ критичного гнучкого мислення, підвищенням здатності до безперервної самоосвіти та поглиблення набутих знань
РН21. Орієнтуватися на досягнення цілей сталого розвитку при здійсненні маркетингової діяльності.	Знати та вміти використовувати для безпечного особистісного і професійного розвитку основні положення концепції сталого розвитку. Вміти пояснити сутність проблеми балансу між задоволенням потреб людства та захистом інтересів майбутніх поколінь. Окреслити можливі варіанти власної поведінки у нинішніх економічних умовах.

ПРН	ЗК	СК
3	7, 13	4, 9, 10
12	4, 7, 11	3, 5
21	1	16

6. Зміст навчальної дисципліни «Основи економічного життя суспільства».

Змістовий модуль 1. Загальні теоретичні засади організації економічної діяльності у суспільстві

Вступ.

Предмет та мета вивчення дисципліни «Основи економічного життя суспільства». Пізнавальна, методологічна та практично-прогностична функції навчального курсу. Завдання вивчення дисципліни. Методи дослідження економічних явищ і процесів. Закони та закономірності економічного життя, їх пізнання та рівні використання. Понятійно-категоріальний апарат економічної науки. Економічні категорії.

Тема 1. Умови та засоби економічного розвитку суспільства в контексті глобальних цілей сталого розвитку

Потреби людей, їх класифікація. Блага як інструмент задоволення потреб. «Піраміда Маслоу». Потреби та інтереси. Суб'єкти та об'єкти економічних інтересів. Умови реалізації економічних інтересів та їх координація в суспільному житті.

Економічний закон зростання людських потреб та його зв'язок з умовами життя. Головна проблема економіки. Мотивація до виробничої діяльності. Праця та трудові відносини у суспільстві. Спеціалізація та поділ праці. Виробництво благ як безперервний процес праці в суспільстві. Стадії та етапи суспільного економічного розвитку. Цивілізаційний та формаційний підходи до періодизації розвитку суспільства.

Глобальні цілі сталого розвитку ООН та їх вплив на розвиток життя суспільства.

Людина та її господарська діяльність. Економіка як сфера господарювання та суспільних відносин. Походження терміна «економіка». Складники економічного життя людського суспільства.

Тема 2. Генеза економічних знань у суспільстві

Економіка як об'єкт наукового дослідження. Періодизація економічної історії людства. Еволюція назви економічної науки. Предмет економічної теорії та еволюція у його визначенні різними науковими школами.

Еволюція економічних знань. Адам Сміт та його роль у формуванні класичної економічної науки. «Дослідження про природу та причини багатства народів». Передумови, стадії та етапи виникнення економічної теорії.

Економічні знання давніх суспільств (Стародавній Схід, античні та середньовічні держави). Меркантилізм. Фізіократизм (Ф.Кене). Класична політекономія (У.Петті, П.Буагільбер, А.Сміт, Д.Рикардо, Ж.-Б.Сей). Марксизм (К.Маркс, Ф.Енгельс). Маржиналізм (Й. фон Тьонен, Г.Г.

Госсен, А.Курно, Ж.Дюпюї, К.Менгер, У.Джеванс, Л.Вальрас, В.Паретто, Дж.Б.Кларк та ін.). Інституціоналізм (Т.Веблен, Д.Коммонз, У.Мітчелл). Школи соціал-реформізму. Неокласичний аналіз (А.Маршалл). Кейнсіанство (Дж.М. Кейнс). Неолібералізм (Ф.фон Хайєк, Л.фон Мізес, В.Ойкен, Л.Ерхард, М.Фрідмен та ін.). Неокласичний синтез (Дж.Хікс, П.Самуельсон). Неоінституціоналістські теорії та концепції.

Структура сучасної економічної теорії, її особливості та визначальні риси. Сучасні напрями економічної теорії, їх загальна характеристика. Взаємозв'язок економічної теорії з іншими науками. Значення наукових економічних знань для розвитку суспільства.

Тема 3. Суспільне виробництво

Виробництво як основа господарювання: зміст та стадії. Людина у системі виробництва. Поняття, сфери та галузі суспільного виробництва виробництва. Виробничі (економічні) відносини, їх види.

Суспільне виробництво як постійний та безперервний процес господарської діяльності. Суспільне відтворення. Фази суспільного відтворення, їхня характеристика.

Економічні блага як результат виробництва. Товари та послуги. Властивості товару. Споживчі та інвестиційні блага. Поняття вартості. Споживча та мінова вартість, роль конкретної та абстрактної праці у їх створенні. Закон вартості, його сутність та функції в економіці.

Ресурсна база виробництва. Обмеженість ресурсів. Виробничий потенціал та виробничі можливості суспільства. Фактори виробництва: класичний, неокласичний та сучасний підходи.

Закон альтернативного вибору. Крива виробничих можливостей. Ефективність виробництва, її сутність, економічні та соціальні показники.

Форми організації суспільного виробництва: натуральне та товарне. Риси натурального виробництва та його історична обмеженість. Умови переходу від натурального до товарного виробництва. Риси та типи товарного виробництва.

Виникнення та історичні види грошей. Сутність та функції грошей в економіці. Обмін благ і гроші. Закон грошового обігу.

Тема 4. Відносини власності та системний устрій економіки

Поняття власності: економічний та юридичний зміст. Суб'єкти та об'єкти власності у суспільстві, їхні відносини. Привласнення та відчуження. Еволюція відносин власності в суспільстві. «Пучок прав власності» А.Оноре.

Типи, види та форми власності. Сучасні тенденції розвитку відносин власності. Роздержавлення та приватизація. Роль і місце відносин власності в економічній системі.

Поняття економічної системи, її структура. Продуктивні сили суспільства. Засоби виробництва, їх складники. Місце і роль людини в економічній системі. Людина-працівник. Людина-споживач. Людина як суб'єкт економічних

відносин. Види економічних відносин. Поняття господарського механізму. Інструменти господарського механізму.

Типи та види економічних систем. Традиційна економіка. Адміністративно-командна економіка. Моделі ринкових економічних систем: вільний та змішаний ринки.

Перехідні економічні системи як особливий тип економіки: зміст і основні риси. Формування інституційних та економічних передумов переходу до ринкового способу господарювання.

Тема 5. Ринок як форма організації товарної економіки

Передумови становлення, розвитку та сутність ринкових відносин. Еволюція товарно-грошових відносин. Періоди розвитку та моделі ринку.

Сутність, принципи, функції ринку. Типи та види ринків. Інфраструктура ринку. Основні елементи ринкової інфраструктури та її значення для розвитку ринкових відносин.

Механізм функціонування ринку, його елементи: попит, пропозиція, конкуренція, вільне ціноутворення.

Чинники формування ринкового попиту. Попит та його величина. Закон попиту. Винятки дії закону попиту. Нецінові детермінанти попиту. Еластичність попиту.

Чинники формування пропозиції. Пропозиція та її величина. Нецінові детермінанти впливу на пропозицію. Еластичність пропозиції.

Взаємодія попиту та пропозиції. Утворення ціни рівноваги. Саморегулювання економічної системи та забезпечення ринкової рівноваги. Сучасні моделі ринкової рівноваги на макрорівні. Зміна ринкової рівноваги.

Ціна, її функції в ринковій економіці. Ціна виробництва. Механізм ціноутворення. Ціни в Україні, їх класифікація.

Конкуренція як умова функціонування ринку та елемент ринкового механізму. Сутність, види, форми конкуренції. Закон конкуренції.

Причини виникнення, сутність і види монополій. Монополістична конкуренція. Антимонopolне законодавство держави.

Змістовий модуль 2. Основи розвитку сучасної ринкової економіки

Тема 6. Виробництво в умовах ринку. Витрати, доходи та прибуток

Ринкові умови функціонування підприємництва. Принципи підприємництва, його ознаки. Функції та роль підприємництва в структурі ринкової економіки.

Види підприємництва. Виробниче підприємство. Особливості підприємництва в аграрній сфері. Підприємство у сфері торгівлі та надання фінансових послуг. Нові види підприємницької діяльності та їх організаційне структурування.

Підприємство як господарська та інституційна одиниця економіки. Підприємства та їхні функції. Форми власності і підприємства. Малий та середній бізнес. Організаційно-правові форми підприємств: переваги та

недоліки.

Фактори виробництва та їх використання у підприємницькій діяльності. Виробнича функція. Капітал та його структура. Кругообірот і оборот капіталу. Амортизація. Найважливіші показники господарської діяльності підприємства.

Витрати виробництва. Дохід та його види. Прибуток. Бухгалтерський і економічний прибуток. Норма прибутку і чинники, що її визначають.

Підприємницький та державний сектори економіки держави. Основні форми сукупного економічного продукту. Валовий внутрішній та валовий національний продукт. Національний дохід. Методики обчислення.

Тема 7. Циклічність економічного розвитку

Макроекономічні пропорції: загальні, часткові. Сукупний попит та його чинники. Сукупна пропозиція. Поняття та моделі рівноважного розвитку економіки. Рівновага на національному ринку.

Економічні цикли та їхній вплив на розвиток економіки. Фази економічного циклу, їх характеристики. Малі та середні цикли. «Цикли Кондратьєва».

Макроекономічна нестабільність. Інфляція та її види. Темпи інфляції.

Безробіття як прояв нестабільності розвитку економіки. Природний та фактичний рівень безробіття. Види безробіття. Наслідки впливу безробіття на економіку. Закон Оукена.

Економічне зростання, його чинники та суперечності. Типи економічного зростання: екстенсивний та інтенсивний. Показники економічного зростання. . Нагромадження та його норма. Заощадження та інвестиції. Роль інвестицій в економічному зростанні. Матеріальні фактори економічного зростання. Науково-технічна революція та її роль в економічному зростанні. Теорії і моделі економічного зростання.

Тема 8. Фінансова система держави та грошово-кредитні відносини

Поняття та функції фінансів в економіці. Поняття фінансової системи держави. Структурні складові фінансової системи та їх характеристика.

Державний бюджет, його функції та види. Доходи та витрати бюджету. Бюджетний дефіцит, його причини та шляхи обмеження. Державний борг: внутрішній та зовнішній. Вплив державного боргу на економіку. Управління державним боргом.

Податки та податкова система. Функції податків. Класифікація податків. Методи та принципи оподаткування. Податкова ставка та надходження до бюджету. Крива Лаффера.

Необхідність, зміст та принципи функціонування кредиту. Форми кредиту. Кредитна система. Центральний банк. Комерційні банки. Спеціалізовані фінансово-кредитні та небанківські фінансові інститути. МВФ, Світовий банк, БМР – міжнародні фінансово-кредитні інституції.

Тема 9. Розподіл доходів у ринковій економіці. Проблема багатства та бідності у суспільстві

Поняття доходу. Види доходів. Розподіл національного доходу та формування доходів населення. Види та джерела формування доходів. Номінальні та реальні доходи.

Факторні доходи: заробітна плата, рента, процент, економічний та нормальний прибуток. Функціональний та персональний розподіл доходів. Валовий, середній та граничний дохід. Джерела формування сімейних доходів.

Перерозподіл національного доходу. Трансфертні платежі.

Споживання як фаза відтворювального процесу. Види та форми споживання. Заощадження. Доходи, споживання та заощадження, їхній зв'язок з виробництвом. Напрями використання доходів. Рівень життя. Фізіологічний та соціальний мінімум. Крива Лоренца.

Мінімальна заробітна плата. Прожитковий мінімум. Межа бідності. Добробут та якість життя. Індекс людського розвитку.

Тема 10. Держава та її економічні функції

Необхідність цільового втручання сучасної держави в економіку. Держава в системі економічних зв'язків суспільства. Місце держави в процесах суспільного відтворення. Сектор загальнодержавного управління.

Державне регулювання економіки як складова господарського механізму змішаного ринку. Принципи, методи та функції регулювання державою економічного розвитку суспільства. Планування і програмування. Фінансова система і фінансова політика в державі. Необхідність і сутність фінансів. Державні фінанси. Фіскальна політика. Способи збалансування державного бюджету. Фіскальні методи регулювання виробництва. Механізм грошово-кредитного регулювання. Вплив грошово-кредитної політики на рівень суспільного виробництва.

Напрямки політики державного регулювання економіки, їх характеристика. Моделі державного регулювання економіки в сучасних умовах. Необхідність удосконалення механізму господарювання в Україні.

Тема 11. Сучасне світове господарство та тенденції його розвитку

Структура та етапи розвитку світового господарства. Чинники світового економічного розвитку. Світогосподарські зв'язки: сутність, еволюція. Інтеграція та інтернаціоналізація господарського життя.

Міжнародний поділ праці та економічна інтеграція. відносин Економічні основи міжнародної торгівлі. Платіжний баланс та його регулювання. Міграція трудових ресурсів. Форми міжнародного руху капіталу, його масштаби, динаміка та географія. Прямі та портфельні інвестиції. Міжнародні кредити.

Міжнародні валютні відносини та організації. Міжнародні валютно-фінансові відносини. Міжнародна валютна система, валютні ринки і валютний курс. Конвертованість валюти.

Міжнародне співробітництво. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Регулювання світових господарських зв'язків. Основні тенденції сучасного світового розвитку.

Тема 12. Глобальні проблеми та їхній вплив на економічний розвиток України

Сутність, ознаки та рівні глобальної економіки. Глобалізаційні процеси в світовій економіці. Суперечності глобалізації та її моделі.

Причини виникнення та суть глобальних проблем. Економічне зростання та глобальні проблеми. Основні глобальні проблеми сучасності. Класифікація глобальних проблем.

Розборошення та його роль у вирішенні глобальних проблем, Екологічна криза та форми її прояву. Паливно-енергетична та сировинна проблеми. Проблеми економічної відсталості окремих країн. Міжнародне співробітництво в розв'язанні глобальних проблем та розвитку світового господарства.

Глобальні проблеми та можливі шляхи їх вирішення. Необхідність об'єднаних зусиль. Пріоритетні напрямки розвитку економіки сучасної України. Проблеми включення України в міжнародний поділ праці та світове господарство. Стан та перспективи розвитку економіки України в умовах цифрової трансформації суспільства.

7. Орієнтовний розподіл навчального часу

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	пр	лаб	інд	с.р.		л	пр	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1.												
Змістовий модуль 1. Загальні теоретичні засади організації економічної діяльності у суспільстві												
Вступ	6	2	2	-	-	2						
Тема 1. <i>Умови та засоби економічного розвитку суспільства</i>	10	2	2	-	-	6	13	1	-	-	-	12
Тема 2. <i>Генеza економічних знань у суспільстві</i>	16	2	4	-	-	10	13	0,5	0,5	-	-	12
Тема 3. <i>Суспільне виробництво</i>	14	4	2	-	-	8	14	0,5	0,5	-	-	13

Тема 4. <i>Відносини власності та системний устрій економіки</i>	11	2	3	-	-	6	13,5	-	0,5	-	-	13
Тема 5. <i>Ринок як форма організації товарної економіки</i>	13	4	3	-	-	6	16,5	1	0,5			15
Разом за змістовим модулем 1	70	14	14	-	-	38	70	3	2	-	-	65
Модуль 2												
Змістовий модуль 2. Основи розвитку сучасної ринкової економіки												
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 6. <i>Виробництво в умовах ринку. Витрати, доходи та прибуток</i>	12	2	2	-	-	8	11,5	0,5	1	-	-	10
Тема 7. <i>Циклічність економічного розвитку</i>	11	2	2	-	-	7	11,5	0,5	-	-	-	11
Тема 8. <i>Фінансова система держави та грошово-кредитні відносини</i>	12	2	2	-	-	8	13	-	1	-	-	12
Тема 9. <i>Розподіл доходів у ринковій економіці. Проблема багатства та бідності у суспільстві</i>	11	2	2	-	-	7	11	1	-	-	-	10
Тема 10. <i>Держава та її економічні функції</i>	11	2	2			7	11,5	0,5	1	-	-	10
Тема 11. <i>Сучасне світове господарство та тенденції його розвитку</i>	11	2	2			7	10,5	0,5	-	-	-	10
Тема 12. <i>Глобальні проблеми та їхній вплив на економічний розвиток України</i>	12	2	2			8	11		1			10
Разом за змістовим модулем 2	80	14	14			52	80	3	4			73
Усього годин	150	30	30			90	150	6	6			138

8. Види навчальних занять та їх орієнтовний зміст

Для закріплення лекційного матеріалу навчальна дисципліна «Основи економічного життя суспільства» передбачає проведення практичних занять.

Практичне заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом завдань, визначених викладачем, які містяться на університетській платформі Moodle.

Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для виконання їх на занятті. Воно включає проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, виконання завдань із наступним обговоренням, їх перевірку, оцінювання.

На кожному занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань, їхні виступи, активність у дискусії, вміння формулювати та обґрунтовано викладати свою позицію тощо. Бали за кожне виконане завдання виставляються у відповідних розділах системи Moodle. Отримані студентом бали за окремі заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів з даної навчальної дисципліни.

Види занять та їхній орієнтовний зміст

№ з/п	Тема	Вид занять	Орієнтовний зміст
1	Вступ Економіка та економічне життя суспільства	<i>Лекційні</i> <i>Практичні</i>	Відповідно до плану лекції Виконання завдань ПР1, розміщеної на платформі Moodle
2	Основні етапи розвитку економічної науки	<i>Лекційні</i> <i>Практичні</i>	Відповідно до плану лекції Презентація студентами та обговорення ІДЗ з проблем генези економічної науки (ПР2)
3	Ідеї основних наукових шкіл та їхня роль у розвитку економічних знань	<i>Практичні</i>	Презентація студентами та обговорення ІДЗ з проблем генези економічної науки
4	Суспільне виробництво	<i>Лекційні</i> <i>Практичні</i>	Відповідно до плану лекції Виконання завдань ПР3, розміщеної на платформі

			Moodle
5	Відносини власності та економічні системи	<i>Лекційні</i> <i>Практичні</i>	Відповідно до плану лекції Виконання завдань ПР4, розміщеної на платформі Moodle
6	Ринкова економічна система: устрій та принципи функціонування	<i>Лекційні</i> <i>Практичні</i>	Відповідно до плану лекції Виконання завдань ПР5, розміщеної на платформі Moodle
7	Виробництво в умовах ринку. Витрати, доходи та прибуток	<i>Лекційні</i> <i>Практичні</i>	Відповідно до плану лекції Виконання завдань ПР6, розміщеної на платформі Moodle
8	Циклічність економічного розвитку	<i>Лекційні</i> <i>Практичні</i>	Відповідно до плану лекції Виконання завдань ПР7, розміщеної на платформі Moodle
9	Фінансова система держави та грошово-кредитні відносини	<i>Лекційні</i> <i>Практичні</i>	Відповідно до плану лекції Виконання завдань ПР8, розміщеної на платформі Moodle
10	Розподіл доходів у ринковій економіці. Проблема багатства та бідності у суспільстві	<i>Лекційні</i> <i>Практичні</i>	Відповідно до плану лекції Дискусія у межах обговорення фіксованих виступів студентів (ПР9)
11	Сучасне світове господарство та тенденції його розвитку	<i>Лекційні</i> <i>Практичні</i>	Відповідно до плану лекції Презентація та обговорення ІДЗ студентів з проблем розвитку світової економіки (ПР10)
12	Глобальні проблеми та їхній вплив на економічний розвиток України	<i>Лекційні</i> <i>Практичні</i>	Відповідно до плану лекції Презентація та обговорення ІДЗ студентів з проблем розвитку світової економіки (ПР10)
13	Підсумковий контроль	<i>Практичні</i>	Колоквіум (підсумкова співбесіда зі студентами)

9. Форми та методи контролю

Методами контролю є: усний контроль (усне опитування), письмовий, тестовий, графічний контроль, практична перевірка, а також методи самоконтролю і самооцінки.

Згідно з Положенням про організацію освітнього процесу в Національному університеті «Запорізька політехніка» (Положення про організацію освітнього процесу Національного університету «Запорізька політехніка» / Укладачі: В. Грешта та ін. НУ «Запорізька політехніка», 2024), контрольні заходи включають в себе поточний та підсумковий контроль.

Система контролю знань здобувачів вищої освіти з дисципліни «Основи економічного життя суспільства» включає в себе поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль проводиться під час аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи.

Об'єктами поточного контролю знань здобувачів вищої освіти з дисципліни «Основи економічного життя суспільства» є:

- виконання обов'язкових завдань самостійної роботи;
- виконання індивідуальних дослідницьких завдань (за вибором здобувача вищої освіти або викладача);
- участь в олімпіадах, конференціях, конкурсах наукових робіт та інноваційних проєктів.

Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання поточний контроль та оцінювання здійснюється за такими напрямками:

- участь в експрес-опитуванні (тестуванні за результатами змістовних модулів);
- робота на практичних заняттях (участь у дискусіях, розв'язування задач, доповіді, виступи тощо);
- виконання практичних завдань;
- робота в групах або індивідуально.

Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією і враховуються викладачем при визначенні результатів рубіжного контролю та підсумкової оцінки з дисципліни.

Підсумковий контроль з дисципліни проводиться двічі на семестр з метою оцінювання результатів навчання впродовж кожного змістового модулю. За умови успішного виконання усіх видів навчальної поточної роботи та контрольних робіт загальна оцінка за два змістові модулі може бути основою для визначення екзаменаційної оцінки.

Остаточним завершальним видом підсумкового контролю є **екзамен** з дисципліни.

10. Критерії оцінювання результатів навчання

Підсумкова оцінка із дисципліни, яка виставляється в екзаменаційну відомість, є результатом виконання екзаменаційного завдання, яке складається

з теоретичних текстуальних та тестових завдань або сумою балів за різні види поточної навчальної роботи.

Якщо здобувач вищої освіти проявив активність під час практичних занять, виконав домашні завдання, підготував реферат/доповідь/ індивідуальне завдання та пройшов тестування за змістовними модулями, він має право отримати екзаменаційну оцінку за результатами роботи впродовж семестру.

Якщо здобувач вищої освіти не погоджується з оцінкою, він має право скласти письмовий екзамен з дисципліни. Тоді, у відповідності до Положення НУ «Запорізька політехніка» про організацію навчального процесу його оцінка буде встановлена під час складання заліку, попередні бали, отримані під час навчання протягом семестру враховані не будуть.

Оцінювання здійснюється за такими напрямками:

- теоретичні знання: рівень розуміння основних економічних понять та категорій, опанування методами економічних досліджень;
- практичні навички: вміння працювати з інформацією, подавати її у вигляді виступів, презентацій, письмових робіт, узагальнювати матеріал та робити висновки;
- аналітичні: вміння оцінювати якість отриманої інформації, визначати рівень її достовірності, інтерпретувати отримані дані,
- здатність до інновацій: пошук нових способів отримання економічної інформації;
- комунікаційні здібності та здатність до командної роботи у межах виконання завдань

Під час контролю враховуються наступні види робіт:

- виконання практичних завдань - до 28 балів (планом передбачено 14 практичних занять, кожне заняття оцінюється від 0 до 2 балів: 2 бали – повна відповідність завданню, вичерпна відповідь, наявність ілюстративного матеріалу; 1 бал – завдання виконане частково, поверхнево, без аналізу результатів);
- поточний контроль – до 24 балів (планом передбачено 12 тем, кожна тема оцінюється від 0 до 2 балів: 2 бали – знання теоретичного матеріалу за темою, участь в обговореннях, дискусіях, опанування практичного інструменту у відповідності до змісту теми; 1 бал – знання теоретичного матеріалу за темою);
- тестування за результатами змістовних модулів – до 20 балів (2 поєднані модулі по 10 балів за кожен);
- наукова діяльність (участь у олімпіадах, конференціях, написання тез, статей) – до 15 балів;
- іспит – максимум 100 балів.

На іспиті здобувач освіти відповідає письмово на 20 тестів (кожен по 4 бали) та теоретичні письмові завдання (20 балів). Разом сума набраних балів складає 100.

Контрольні питання до іспиту у з дисципліни розміщені в системі дистанційного навчання Moodle: <https://moodle.zp.edu.ua/course/view.php?id=4837>.

Контроль знань здобувачів вищої освіти *заочної форми навчання* здійснюється шляхом виконання та подальшого захисту контрольної роботи у вигляді відповідей на питання, що стосуються змісту роботи (максимально 100 балів). Зміст завдань контрольної роботи розміщено в системі дистанційного навчання Moodle : <https://moodle.zp.edu.ua/course/view.php?id=14837>.

Підсумкова оцінка визначається як середня за змістові модулі

Поточне тестування та самостійна робота														Разо м	Неформаль на освіта, наукова діяльність	ІСПИ Т
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль										
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	КР 1	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т1 0	Т1 1	Т1 2	КР 2	100	20	100
6	1 0	8	8	8	10	5	5	6	6	5	5	8	10			
50						50										

T1, T2 ... T10 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
60 – 100	60 – 100	зараховано
1-59	незадовільно	не зараховано

11. Політика курсу

Політика дедлайнів. Здобувач вищої освіти зобов'язаний дотримуватись крайніх термінів (дата для аудиторних видів робіт або час в системі дистанційного навчання Moodle), до яких має бути виконано певне завдання. За наявності поважних причин (відповідно до інформації, яку надано деканатом) здобувач вищої освіти має право на складання індивідуального графіку вивчення окремих тем дисципліни.

В разі, якщо здобувач вищої освіти проходить додаткове навчання (неформальна та/або інформальна освіта) на освітніх платформах (наприклад, Prometheus), в інформаційних центрах, вивчає дисципліни в інших закладах освіти в межах академічної мобільності, науковій роботі кафедри, то результати додаткового навчання та активності можуть бути зарахованими або як певна частина годин дисципліни, що відводиться на самостійну роботу, або врахована під час рубіжного контролю та екзамену.

Політика академічної доброчесності. Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає: самостійне виконання

навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю, досягнення результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право та суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використання достовірної інформації з офіційних джерел при виконанні проектних завдань.

При вивченні дисципліни політика дотримання академічної доброчесності визначається Кодексом академічної доброчесності Національного університету «Запорізька політехніка» https://zp.edu.ua/uploads/dept_nm/Nakaz_N253_vid_29.06.21.pdf

Політика дотримання прав та обов'язків здобувачів вищої освіти. Права і обов'язки с здобувачів вищої освіти відображено у Положенні про організацію освітнього процесу в Національному університеті «Запорізька політехніка» (https://zp.edu.ua/uploads/dept_nm/Nakaz_N405_vid_11.10.24.pdf).

Політика конфіденційності та захисту персональних даних. Обмін персональними даними між викладачем і здобувачем вищої освіти в межах вивчення дисципліни, їх використання відбувається на основі закону України «Про захист персональних даних» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>). Стаття 10, п. 3 «Використання персональних даних працівниками суб'єктів відносин, пов'язаних з персональними даними, повинно здійснюватися лише відповідно до їхніх професійних чи службових або трудових обов'язків. Ці працівники зобов'язані не допускати розголошення у будь-який спосіб персональних даних, які їм було довірено або які стали відомі у зв'язку з виконанням професійних чи службових або трудових обов'язків, крім випадків, передбачених законом. Таке зобов'язання чинне після припинення ними діяльності, пов'язаної з персональними даними, крім випадків, установлених законом».

12. Методичне забезпечення

1. Програма навчальної дисципліни «Основи економічного життя суспільства»
2. Силабус дисципліни «Основи економічного життя суспільства»
3. Методичні вказівки до виконання контрольних робіт з курсу «Основи економічного життя суспільства»

Матеріали до лекцій з тем курсу на платформі Moodle НУЗП. (<https://moodle.zp.edu.ua/course/view.php?id=4837>).

5. Презентації лекцій з тем курсу на платформі Moodle НУЗП (<https://moodle.zp.edu.ua/course/view.php?id=4837>).

13. Перелік навчальної, наукової та довідкової літератури

Основна

1. Економічна теорія: Політекономія. Підручник / за ред. В.Д. Базилевича; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. 9-те вид., доповн. К.: Знання, 2014. 710 с.
2. Економічна теорія: підручник / В.Д. Лагутін, Ю.М. Уманців, Т.А. Щербакова та ін.; за заг. ред. В.Д. Лагутіна. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 608 с.
3. Економічна теорія: Підручник для вищої школи / за заг. ред. М.О. Соколова, М.І. Горлача. К.: Центр учбової літератури, 2017. 532 с.
4. Економічна теорія (політекономія, мікроекономіка, макроекономіка). Політекономія: навчальний посібник / Н.П. Мацелюх, І.А. Максименко, М.М. Теліщук та ін. Ірпінь: Університет ДФС України, 2018. 270 с.
5. Економічна теорія. Політекономія / В. Семененко, Д. Коваленко, В. Бугас, О. Семененко. К.: Центр учбової літератури, 2019. 428 с.
6. Економічна теорія: навч. посібник / О.А. Кулініч, Н.М. Зарецька, О.В. Нікітіна; Харк. держ. ун-т харч. та торгівлі. Харків: ХДУХТ, 2016. 200 с.
7. Економічна теорія: навч. посібник / В.П. Якобчук. 3-тє вид., перероблене. К.: Видавництво Ліра-К, 2015. 408 с.
8. Основи економічної науки / Н. Мацелюх, О. Розум, І. Максименко, М. Теліщук. К.: Центр учбової літератури, 2019. 324 с.

Допоміжна

1. Основи економічної теорії: навч. посібник / за ред. П.В. Круша, В.І. Депутат, С.О. Тульчинської. К.: Каравела, 2008. 448 с.
2. Основи економічної теорії: навч. посібник / С.В. Мочерний, О.А. Устенко. 3-тє вид., стер. К.: Академія, 2009. 504 с.
3. Політична економія: навч. посібник / П.М. Макаренко, Л.О. Дорогань-Писаренко, Є.О. Кончаковський. Полтава: РВВ ПДАА, 2013. 295 с.
4. Політична економія: навчальний посібник / М.І. Синюченко. Суми: ТОВ «Видавничий дім «Ельдорадо», 2015. 176 с.
5. Основи економічної теорії. Практикум. Навчальний посібник / С.М. Лисенко, Я.О. Ляшок. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 268 с.
6. Політекономія: навч. посібн. / Г.Г. Старостенко, Н.В. Мірко. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2015. 450 с.
7. Економічна теорія: Навчальний посібник / П.В. Мельник, І.А. Максименко, Н.П. Мацелюх. 2-ге вид. доп. Чернівці: «Прут», 2011. 404 с.
8. Базилевич В.Д., Базилевич К. Ринкова економіка: основні поняття і категорії. Навч. посібник. К.: Знання-Прес, 2008. 263 с.
9. Основи економічної теорії: Підручник / А.А. Чухно, П.С. Єщенко, Г.Н Климко та ін./ За ред. А.А Чухна. К.: Вища шк., 2001. 704 с.
10. Радіонова І.Ф. Загальна економіка: Підручник. К.: АПН, 2000. 205 с.

14. Рекомендовані інформаційні джерела

1. Законодавчі та нормативні акти України. URL: www.uazakon.com
2. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: www.kmu.gov.ua
3. Офіційний сайт Державного Комітету статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua
4. Міністерство доходів і зборів України (Електронний ресурс). URL: <http://minrd.gov.ua/ru>
5. Міністерство фінансів України (Електронний ресурс). URL: <http://www.minfcu.gov.ua/>
6. Урядовий портал (Електронний ресурс). URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/>
7. Верховна Рада України. URL: www.rada.gov.ua
8. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: www.me.kmu.gov.ua
9. Національний банк України. URL: www.bank.gov.ua
10. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: www.niss.gov.ua